

ható, hogy azokat itt is a tűznek symbolumai gyanánt használták, s mint ilyeneket, véshették ezen tordosi edényalýra, egymás jelentőségének csalhatlan bizonyítékául.

A 33-ik edényaly jegyeit annak lapjára bélyeggel nyomhatták.

A XI. tábla 15-ik számú ábrája vándorvályai edény töredék külső oldalára vésetett, valamint a X. tábla 9, 10, 23, 24, 25-ik számú karczolatai is nándorvályai edényalyakon fordulnak elő.

A XI. tábla 15-ik számú jegyének keresztezései, a X. tábla 10-ik számú edényaly belső lapjára vannak vésvé.

A X. tábla 4-ik ábrája egy csillámpalás agyaggal bevont vörös cserép edény részleten, a napot sugáiraival ábrázolhatja dombor alakításban, mely sugárok közei vörösre festettek.

Schliem. 452, 450, 2392, 3338 stb carousslein hasonló rajzán láthatni a napnak, mely más jegyekkel vegyesen mint symbolum talán napimádásra is vezethet.

Mely leletet a nándori nagy barlang előtt való szikla oldalán találtam; valamint szintén a

X. tábla 6-ik ábrájában bemutatott leletet, mely egy 9 centm. magas barna agyag eszköz, a minek alsó lapja 3 centm. széles és 8 centm. hosszú.

Ezen lelet simító, vagy festéktörő lehetett; s mint ilyen, talán bizonyíthatja a nándorvályai telepen előforduló s már ismertetett agyag hasábok, vagy lapos rudacskák rendeltetési célját, miszerint ezek is szintén simításra vagy festék dörzsölésre használtattak.

Szászváros, martiusban 1880.

Multi századi Styllonarium lapjairól.

Gróf Haller János gubernator. Báró Bajthay Zsigmond Antal püspök. Báró Bornemisza Ignác Thesaurarius. Gyalakuti gróf Lázár János Statuum praeses. Magyar-Gyerő-Monostori gróf Kemény László Exactoratus praeses. Gróf Teleky József gubernialis consiliarius. Adlershausen István comes nationis Saxonicae és gubernialis consiliarius. Báró Jozsinczy József gubernialis secretarius, Csik-Somlyói Somlyay Albert gubernialis registrator. Losonczy báró Bánffy Farkas Praeses Tabulae Regiae. Itélő-mester: Hidvégi gróf Nemes Ádám. Gróf Bethlen Sámuel act. tabulae assessor. Göncz-ruszkai gróf Kornis Antal supremus provincialis commissarius. Szász-vessződi Túry László ország fő perceptora. Tekerő-pataki Gáborffy István provincialis exactoratus assessora. Nagy-baczoni Baló József gubernialis secretarius. Tekerő-pataki Kálnoky Mihály országos főposta-mester. Martini

Királyi főposta-mester. Penokler Jakab Királyi pénztár perceptor. Diódi Miksa László a Királyi Kassa alperceptor, és a Királyi Kassa ellenőre (contrarotularius.) Monos Tamás thesaurarius secretarius.

A törvényes Királyi ítélő táblán Cancellisták:
1734—1756. évek között.

Báró Henter Ferencz. Nemes János. Nemes László a Gyulay ezredben 1752 évben octóber 12-én zászló tartó. Rác Páter. Magyarosy Elek meghalt Brassóban 1756. évben. Bogácsy Pál. Dézsy Zsigmond. Vajai Ibrányi Gábor. Uncsukfalvi Apáhy István. Szilágy szécsi Gythy Sándor. Margay Zsigmond. Szilágy-szécsi Guthy Miklós. Hunyady János. Szentkirályi Zsigmond. Fejér András. Vercegyházy Sámuel szolgabíró lett. Csegezi Belleváry József. Hirling György. Sándorházy István. Kolozsváry József. Gyulay István. Kabós Farkas. Felszegi László. Patakly Mihály. Horváth János. Musnay József. Sárdy Dániel. Mihályi Benedek. Zilahi Sebes Sámuel. Boér István. Albert Mátyás. Sehel György. Erdélyi István. Kenderesy Mihály Fekete József Alsó-csernátoni Fekete István. Madarassy Mihály. Báró Inczédy Mihály Priker István. Nercsei gróf Toldalagi Pál. Mátyás Pál. Miklós Péter. Mohay Zsigmond Ujhelyi Zsigmond. Czakó Márton. Gocz Pál. Kelp Márton. Boda Márton. Benkő György. Türy András. Madár Sámuel szolgabíró lett. Kémeri Thorday Ferencz és T. László. Kézdi-Szentléleki Hodor Bertalan. Balog János. Széplaky Lajos. Horváth Mihály. Lukács Mihály. Altorjai Benkő János al-király bíró lett. Kádár Moyzes. Veszprémi Sámuel. Pallos Péter. Naláczy János. Veres Ádám: exactor gubernialis secretarius. Szalontay László. Bonis Ferencz. Rétyi Bálint. Kircser Dániel. Székely Boldizsár szolgabíró lett. Sztoryy Ferencz. Nagy-ajtai Csercy József. Nagy-ajtai Donáth György. Pálosi Donáth László. Toroczky József. Nyárády Sámuel. Tövissy Péter. Mohay Elek. Kolozsvári Kiss Ferencz. Szalánczy Zsigmond. Czompó József. Hoch Sámuel Bocskor József. Árkosi Veres Sámuel. Rápolthy József. Kovásznay Tamás. Krausz András. Dombly János szolgabíró lett. Vass Pál szolgabíró lett. Hegyessy József. Kis-enyedi Ujváry Sámuel. Alsó-járai Pápay Moyzes. Kocsis Moyzes. Káli Nagy József ügyvéd lett. Nagy-pestenyi Alsó János. Forró András. Bedei Nagy Simon. Turóczy Sámuel. Kolozsvári Eperjesi István. Csernátoni Ádám. Pilipovich József. Hévizy Ferencz. Hatolykai Nagy András. Jeney Sámuel. Eperjesy Ferencz. Sebestyén Péter. Literáti István Nopcsa Zsigmond. Könczey Farkas. Murányi Péter. Nyárády Mihály. Szászvárosi Eperjesy Gergely főbíró lett. Lukács Ferencz. Krizbay Moyzes másképp „Deső“ Háromszéken ügyvéd lett. Maurer László. Fikker Ignác. Papp István. Ele-

kes Elek. Babós László. Szarka Zsigmond. Boér János. Gunes János. Magyar Mihály. Kassay Demeter (oláh). Balog György. Húszár Sándor. Toroczky Mihály, T. Péter. Kálnoky Sándor. Monostory János. Szatmáry László. Boda Sándor. Bedő Sámuel. Valdhütter János. Székely Zsigmond. Kenderesy Zsigmond. Tor-nya Dániel. Telegdy Sámuel. Vég Zsigmond. Vermes Mihály. Mihály József Kövezsdi Sarmasági Zsigmond. Magyar László. Kenderesy György. Barátosi Nagy József. Tóth Miklós. Szentkirályi György másképp: „Andrási.“ Jancsó Sámuel. Deézy Gábor. Felső Csernátoni Székely: „nyitó“ Sámuel. Csomós István. Csikmindzenti Józsa György. Nagy-Küküllő-falvi Lukácsffy Dániel. Czoppelt Máté. Fogarassy Zsigmond. Bölöni Gazdag József meghalt 1756. évi sept. 28-án. Pünkösti Menyhért. Szotyory Moyzes. Klemencsics Antal, Ponory Mihály. Fejérvizi Hercza István. Marillay Péter. Jánossffy Márton. Alsó-Csernátoni Magos Gábor. Erzsébetvárosi Dániel Miklós. Tarcsafalvi Pálffy Sámuel. Kitidi Bobik György. Bartók József. P. Horváth Zsigmond. Bakó József. Bedei Kövesdy Péter. Bedő József. Kolozs-vári Bayer András. Zaláni Séra Elek. Csürös Péter. Borbáth Mihály. Veszt Sámuel. Ribiczey Péter. Jakabházy Pál. Farkas Lajos Bolyay Gáspár. Kászoni István. Gönczy György. Szotyory István. Nemes Ferencz. Csiky István. Barcsay Pál. Pokai Sárosy György. Medeséri Jeddy Pál. Kauncz Sámuel. Kovásznay János de eadem Kovásznay János. Székely Lázár. Szentkirályi József. Szűr Gábor. Hatolykai Pócsa Dávid. Boros-jenci Korda László. Bölöni Zsigmond. Kidei Nagy Pál. Szárhegyi Bartalis Péter, 1756. évi Februar 28-kán katonának állott. Gusz Márton. Henter Miklós. Borsay József. Szörcey Antal. K.-soly-mosi Benkő Ferencz. Vásárhelyi Sándor. Felső-szálláspataki Ma-ra Gergely. Bán Gergely. Tőke Pál. Szombatfalvy Ignác de eadem. Ballok Ferencz. Székes Fejérvári Keresztes Ferencz. Klopotivai Pogány Sándor. Récsei László. Tarcsafalvi Pálfi Elek. Sárpataky Elek de eadem. Demién József.

A benn irt

Hodor Bertalan
eredeti kéziratái közül

Közli: *Hodor Károly.*

II.

Charissimae in Christo filiae Mariae Theresiae Hungariae
Reginae Apostolicae, nec non Bohemiae Reginae Illustri in Ro-
manorum Imperatricem electae

CLEMENS P. P. XIII.

Charissima cum multa alia Romani Pontifices, quibus nos
plane immerentes successimus, cum haec praecclare sapienterque

fecerunt, ut quae provinciae ac nationes in finibus perpetuorum Xtiani nominis hostium positae, tanquam valli quidam, atque aggeres munitissimi, contra ipsorum impetum existimantur, eas illi, quam diligentissime observarent, praecipua benevolentia complecterentur, et singularibus etiam — ubi res ferret — beneficiis exornarent.

Ejusmodi est florentissimum Hungariae regnum, quod in charissima in Christo filia ntra Haereditarium accepisti, quodque ad christianae ditionis et gloriae terminos proferendos, vel propter bellicosissimae gentis fortitudinem omnium aptissimum, vel propter locorum naturam opportunissimum, ad hoc quidem semper habitum est et fuit.

Neque vero quispiam ignorat, quam multa et quam egregia facinora pro tuenda propagandaque JESU CHRISTI religione gessit nobilissima Hungarorum natio, quam saepe manus consecruit cum teterrimis hostibus, iisdemque ad communem christianae reipublicae perniciem erumpentibus suo veluti corpore aditum intereludit, maximasque de illis, atque incredibiles victorias reportavit, celebrantur ea quidem fama, scientiaque omnium, clarissimisque prodita sunt monumentis literarum. Hic autem nullo modo possumus silentio praeterire, Stephanum illum sanctissimum fortissimumque Hungariae Principem, cujus memoriam caelestibus honoribus consecratam, atque in sanctorum numero collocatam rite veneramus. Ejus autem virtutis, sanctitatis, fortitudinis vestigia extant istis in locis ad laudem Hungarici nominis sempiternam, neque illius pulcherrima exempla virtutum reliqui in Regno successores non sunt perpetuis temporibus imitati. Quamobrem nemini mirum videri debet, si Romani Pontifices Hungaricam nationem ejusdemque Principes et Reges ob maximae et egregiae illorum erga catholicam fidem et Romanam Sedem merita amplissimis semper laudibus et privilegiis condecorarunt, quale est illud imprimis sane honorificum, quod ante Reges quando prodeunt in publicum, tanquam splendidissimum Apostolatus insigne Crucem gestet Episcopus, idque ex hujus Sanctae Sedis concessione, quo ostendatur Hungaricam Nationem atque ejus Reges gloriari unice in cruce Domini nostri Jesu Christi atque in eo signo pro catholica fide et dimicare semper et vincere consuevisse. Habent hoc etiam Hungariae Reges, ut a plerisque omnibus isthaec appellatione certe magnifica et gloriosa Reges Apostolici salutari et nominari soleant. Cujus quidem sive consuetudinis, sive privilegii fons et caput ignoratur? Nos autem qui praedecessorum nostrorum, quando sapientiam assequi non possumus, certe in exorandis, honestandisque iis Principibus et Regibus, quos Sanctae Sedi devinctos maxime novimus instituta imitari studemus, nun-

quam melius haec Pontificatus nostri initia auspicari posse existimamus, quam si animum ad dignitatem Majestatis Tuae Apostolicae, atque istius Hungarici Regni amplificandam statim convertamus. Id autem recte atque ordine praestabimus, si perhonorificae illi Apostolatus appellationi, modo quam diximus Pontificiam auctoritatem, vim, ac robur (quatenus opus sit) adjungamus. — Ea propter motu proprio, et certa scientia ac matura deliberatione nostra, deque Pontificia auctoritatis plenitudine *M a j e s t a t e m* vestram Apostolicam, tamquam Hungariae Reginam tuosque in illo regno successores Titulo, appellatione nomine „Apostolici Regis,“ harum vi literarum in forma brevi ornamus, honestamus, condecoramus, insignimus, atque etiam ab omnibus Te quidem Apostolicam Reginam, tuos vero in Hungarico Regno Successores *R e g e s A p o s t o l i c o s* nominari, appellari, inscribi, salutari, ac tractari mandamus, non obstante quibuscunque, qui huic nostrae voluntati adversari posse videantur.

Gratum igitur acceptumque habeas charissima in Christo nostra filia hunc titulum; non eum quidem judicem Potentiae ac Dominatus (quales ad inanem, ambitio Saeculi excogitavit) sed propriam Christianae modestiae notam et ministerij Jesu Christi famulatu, verissima, et nunquam interitura Regni gloria continetur. Habeas haec sive testimonium, sive praemium ardentissimae illius propagandae catholicae religionis studij, quod a Majoribus tuis, antiquissima, laudatissimaque serie deductum, servare semper, majoremque in modum augere studuisti; quod quidem honoris ornamentum trades optimo svavissimoque filio, ad quem Maternae haereditas gloriae et factorum imitatio pertinet. Habeas denique has quasi primitias Pontificiae charitatis et benevolentiae, qua matrem tuam Apostolicam prosequimur, et cui pignus alterum addimus, in Apostolica benedictione, quam tibi charissimae in Christo filiae nostrae amantissimae impertimur. Datum Romae, 19-na Augusti,
A. 1758.

Közli:
Hodor Károly.

„Gróf Széchenyi István és az akadémia megalapítása“, a Széchenyi szobor leleplezési ünnepére, a m. t. akadémia megbízásából írta Szász Károly r. tag.

Midőn az előkészületek a „legnagyobb magyar“ dicső emlékezetének megörökítése végett „legnagyobb alkotása“ a magyar tud. akadémia palotája előtti téren emelt ércszobrának leleplezési ünnepélyére megindultak: főleg időszaki sajtónk terén egy egész „Széchenyi-irodalom“ indult meg, többé kevésbé találó vonásokkal jellemezve a nagy férfit s egyes alkotásait.

Élénken emlékeztet ez a mult év február havára, midőn Németország, legnagyobb jogtudósa: Savigny születésének évszázados fordulóját ünnepeivén, a jogtörténelmi iskola nagy alapítójának emlékezetére egy egész sereg, s részben nem kis becses képviselő alkalmi munka jelent meg. Ha mindjárt a „Széchenyi-irodalom“ mostani alkalmi termékei talnyomóan pillanat művei és pillanatok számára is lettek írva, mindazonáltal állandó becsé folytán magasan kiemelkedik közülök az egyik alkalmi mű, a tudós, a költő, a műfordító Szász Károlynak fennebb megnevezett s az akadémia megbízásából irt monographiája.

Ha azon szépségeket ki akarnók emelni, mik e művet — mely amaz iratokat, melyeket Széchenyi és alkotásairól br. Kemény Zsigmond, Csengeri, Falk, Toldi, gr. Zichy és mások közöltek sok tekintetben kiegészíti — irodalmunk egy maradandó értékű termékévé teszük, messze túl kellene mennünk egy rövidke megsabott határon, s végre is, tekintve, hogy egy Szász Károly művéről van szó, csakis önkéntérthető dolgokat mondanánk el. Álljon tehát itt csak helyette az irat tartalmának egy mogyoróhéjba szorított közlése:

A munka mindenek előtt kevés számú, de annál találóbb vonásokkal jellemezvén Széchenyi egyéniségét, röviden összefoglalja az akadémiai eszmének, Széchenyi fellépése előtt, hosszú időközön végbement fejlődését, érintve azon akadályokat, melyek az eszme való-sításának útjában állottak.

Ezt követőleg kifejti azon állapotokat, melyeket politikai és közmívelődési tekintetben „az 1825. év november 2-ika az országban talált“. Minden, de minden elnyomva. Csak az ósdiak és nyelvújítók (orthologok és neologok) között megindult harc képezte az egyetlen tényezőt, mely az akadémiai eszmének uralomra juttatását némileg elősegíthető, míg az alkotmány védbástyái, a vármegyéknek a reactio elleni elkeseredett küzdelme reményt ébreszthete, a Ferencz uralkodó alatti, mindent elfojtó „rendszer“ megváltoztatására. Az 1825-diki országgyűlés nagy reform-korszak hajnala, „melynek első ténye a nemzeti nyelv biztosítása és fejlesztése, — mint minden fejlődés alapja és feltétele — érdekében, a magy. akadémia megalapítása volt.

A következő fejezet, — a mű egyik legbecsesebb része — az 1825-diki nov. 2-ik és 3-iki oly emlékezetes „körületi gyűlések.“¹⁾ tanácskozásait állítja össze, részben, a mű függelékében is felvett s ezúttal először felhasználált új források alapján egész azon pontig, midőn Nagy Pál a lánglelkű hazafi a gyújtó szót, mely az áldozat-lángot felélesztette, kimondá — s a mint Ponori Thewrewk József²⁾ mondja — „cs. és k. kamarás és lovaskapitány gróf Széchenyi István . . . engedelmet kére, és nyere, hogy szólna s s o n .“

¹⁾ Az alsó tábla előkészítő ülései

²⁾ „Méltóságos Vajai és Luskadi Vay Ábrahám ur stb. életrajza“ cz. művében 10—11 l. Pozsony 1839.

Itt igen szépen ékeli aztán be szerző Széchenyinek, örökemlékezetű felszólalását megelőző élettörténetét s részletesen előadja az akadémia alapításának történetét, lépésről-lépésre vizsgálva ennek egyes phasisait s közölve egyuttal a felsorolt előzmények végeredményét, az akadémia alapkövét ünnepélyesen letevő 18²⁵/₂₇: XI. tcz. megalkotásának történetét.

A műhöz van csatolva gróf Széchenyi Istvánnak három beszéde, melyekkel a magyar akadémia 1842 nov. 24-iki XI-ik, 1844 decz. 26-iki XIII-ik és 1846. december 20-kán tartott XV. közlését megnyitotta.

Végül pedig egy „függelék“ következik, a következő érdekes okmányokkal:

1. A négy első alapító: (gróf Széchenyi István, gr. Andrássy György, gr. Károlyi György és Vay Ábrahám ajánlat-levele a nádorhoz és ország rendihez. (1824 nov. 8-ról)

2. Az előbbi (s később grófságra emelt) Vay Ábrahám és Ragályi Tamás, Borsodmegye követének jelentése küldöikhez az akadémia alapításáról. (1825 nov. 9-éről.)

3. Borsodmegye jegyzőkönyvi határozata a 2. alatt említett jelentésre (Ugyanazon év és hó 19-éről.)

4. Borsodmegye válaszirata követi jelentésére. (Datum, mint az előbbié.)

5. Nagy Pál soproni követ jelentése az 1825-7 országgyűlésről (Felolvastatott a diaetalis végzése kihirdetése végett tartott Gralis gyűlésen 1827. oct. 23-án.)

6. Részletek Bernát Zsigmondnak, az 1825—27 országgyűlésen Ungmegye követének, Zichy Antalhoz 1880. jan. 25-én intézett leveléből. (Érdekes adatokat szolgáltat Széchenyinek az 1825. nov. 23. ker. gyűlésen történt felszólalása körülményeihez s egyuttal megczáfolja Wirknor emlékiratainak azon állítását, miszerint József nádor Széchenyit a főrendek ülésében azért feddette volna meg, mert magyar nyelven szólt s hogy ez lett volna tiszti rangjából való lemondásának oka.)

7. Kiss János, evang. superintend. válasza gróf Széchenyi István felszólítására, kik volnának a magyar írók közül érdemesek a m.-tudós-társaság tagjai közé felvétetni. (1827 febr. 21-éről.)

8. Gr. Széchenyi Pál és Lajos levele gróf Teleky Józsefhez a m. tudományos akadémia elnökéhez, melyvel testvérök (gr. Széchenyi István) általuk festett képét az akadémiaának felajánlják (1836. aug. 15-dikéről.)

Végül legyen még felemlítve, hogy a mű gyönyörű kiállítása megfelel a nemzeti ünnep nagyságának, melynek alkalmából iratott s hogy azt Széchenyinek az akadémiaában meglevő képe nyomán készült s kitűnően metszett arcképe disziti.